



ပိုဆန်းစိပ်

# ပါင်, ကူး

ရှင်ပါင်,

လံးကေးမွင်, (ရှင်ပါင်,)

ပါင်ကူး ပီဆန်မိုင်းရှားလီကွန်, ကန်မီးယူ, ဆိုင်သန်လွံမိုင်းတံး ကန်ယာတ်, တုန်းလုင်းဂွါ, တာင်းလီင်, ရှင်, ဝန်းတုန်းဆန်. မိုင်းဆိုင်ဆဲး။ ယာန်ဝိုင်းလှိုင်, 42 လက်း၊ တာင်းသုင်ပုန်. ဆးဆမ်. ပါင်, လီ, 3,506 ထတ်း။ မီးယူ, ဧကဂင် လွင်, ရှီတုတ်. 96 ° - 97 ° ၊ လာတ်. ရှီတုတ်. 22' ၊ ဆးဂွင်း 673.74 လွက်လက်ပန်, မုန်း။

မိုင်းပါင်, ကူးဆီ. လွံလမ်. ဆမ်. သွမ်, ရှု, သီ, ယီဆန်ဂတ်း၊ တုလ်းဂွါ, တာင်းလွံဂေး တုန်းမိ. တုန်းတွက်, စိပ်လိမ်. ရိုမ်. လန်တုလန်လှိုင်။ တီးဆီ. ဖက်းယိုဝ်းလင်းစိပ် မက်းလှိုင်, မွက်, မက်, ဂေးဆမ်လေး၊ ဝတ်. ဝုးသုန်မွက်, ဧလး, တာတ်, ဆမ်လီ။ ပီဆန်ကွင်းတီး ပီးဆွင်. လမ်ဂီ ဧလး စိပ်, ဆွဲ မိုင်းဆွက်; မိုင်းခပ်သုင်ဂန်မုးထွင်းထိပ်; ကိပ်, ဧလ, တီးဆိုင်။ ပေးထိုင်ခမ်းမီးမုး ဂုန်းပီးမီးယူ, ယီဆန် ခပ် ပီဆန်ဖုင်ပီဆန်လုမ်း ကွန်ဂန်ခိုဆဲးလွံမုး လှိုင်. ရှိပ်. တု, သေ, ။ ဂွမ်းဖုင်းဖု. ယီဆန်ဂတ်း၊ ဆမ်.

လိခ်သု၊ယု၊ မွဂ်၊ယုးသုလုငါမ်း၊ လီကံဝ်၊လီယု၊အု၊လး ပိုခ်းကွခ်ဂခ်တင်၊လိဝ်းဝံ၊ဝုး "ဝိင်း မွဂ်၊ယုး" ဆီကေး။ လီ၊ဝုး ပင်ကူး ပိခ်မိုင်းလွံသုလုငါမ်း လိဝ်းသိင်လိဝ်းယွံ၊ဆွံးမိုင်းမခ်း ယမ်း လိဝ်ဆီ. မိုင်းဆိုင်းကေး။

### ငင်းပိုခ်း

ပင်ကူး မိုင်းဂွခ်၊ပိခ်ဗ်ခ်၊လိခ်မိုင်းတီး။ ပိဆွင်.တီး ယု၊သင်းထင်သင်းမုး ပီးယမ်းခင်း ကိုင် ကာခ်၊ကုပ်ပင်၊ကိုင်ပီးမခ်းယပ်။ ဧတ၊လိမ်မိုင်းပီးသု၊သအု၊ 485(BC 59)ဆီ; ခိုင်းခုခ်မိုင်းမင်း ခုခ်ခမ်းဂျေ၊ မုးဧတ၊တင်းမိုင်းကင်းပွင်၊ သီပေ၊တေ၊ထိုင် သံ၊သိုပ်၊လုဂ်းလုခ်မခ်း လဝ်းသိုပ်ကုပ်၊ ဗျု(ဆွင်.လဝ်းခုခ်မိုင်း)သဂ 903 (AD 1541)ဆီ; ခိုခ်းပိခ်လဝ်းသီ၊ပေ၊အခ်. ခုခ်တီးသိုပ်၊ လမ်းတမ်းဂခ်ပိုင်၊ငမ်းမုး မီး 1,600 ပံ၊ ပီးယပ်။ သဂ 918 (AD 1556) ဆီ; ပယိခ်.ဆွင်၊ ဧတ၊ ခိုခ်းတိုဂ်းယု၊ဂင်းမိုင်းတီး၊ ဆွံးပီးအခ်. လုဂ်းလဝ်းသိုပ်ကုပ်၊ဗျု.ကင်းပွင်၊ လဝ်းသိုပ်ပေ၊ သုမ်း မခ်း၊ ဝါးလင်အခ်. မိုင်းတီးမင်တီး၊ လီ၊တုဂ်းသုမ်းမခ်းဂျေ၊သေတု၊ ဂုလုးဂုး မီးလိဝ်းမခ်းဂွလုး ဝုး တီးလီ၊ယု၊တုးဂျေ၊ခမ်းမခ်းဗွင်းငမ်း၊ တီးတေ.မခ်း မိုင်းယမ်းအခ်. ကု၊အု၊ကမ်းအတ်း လး အမ်.လွံဂိခ်ဗေ၊ အု၊ဗျု၊မိုင်းတီးတင်းသိင်; တိုဂ်.မီးဝံ.ဆွံးမိုင်းလဝ်းဗျု.တီးယု၊ ခုခ်တီးလင်၊ ပိခ် လဝ်းပိုင်၊အမ်.ငမ်းလိခ်မိုင်းတီးကေး။ ပေ၊လိပ်းဂိခ်း ပိုခ်းသီ၊ပေ၊ လး ပိုခ်းတီးမိုင်းဂွခ်၊ အခ်.တုလုးထိုင် ဧတ၊ပီးသု၊သအု၊ 485 (BC 59) ဆီ; တေ၊ထိုင် သဂ 1212(AD 1850)ဆီ; ဆွံး 1,900 ပံ၊ပီးမိုင်းဆီ. ပင်ကူးပိခ် ဗ်ခ်၊လိခ်မိုင်းတီးလး ပိခ်အု၊တီးလိခ်မိုင်း လဝ်းဗျု.သီပေ၊ ပိုင်၊ငမ်းကေး။

လွင်းဆီ. ဆွံးလိဂ်းခိပ်းဂိခ် "မဟာသောဘိတာရာမကျောင်းတိုက်" ပင်ကူးဂေ၊ တိမ်းဝံ၊ဝုး မင်းမံ၊အလိင်ဝုး "တိုင်းဝယ်ဌာန၊ ကမ္ဘောဇတွင်၊ ဒေသတစ်တ်၊ စိုးမိုးကြိတ်သည်" ပင်ကူး ပိခ်လိခ်မိုင်းတီးပိုင်၊ငမ်း။ လိဂ်းခိပ်းဂိခ်ဆီ. တိမ်းခိပ်းမိုင်း ပီးသဂ 1278(AD 1916) ဆီ။ ပွင်၊ဝုး တေ၊ထိုင်ပီးခရိတ်. 1916 ဆီ; ဗုဂျေ.မေ၊လုင်.လိခ်၊ဗ်၊ပိုခ်း ဆွံးလဝ်းမခ်းခပ်ဆီ.ယင်းတိုဂ်.မင်း မခ်းဂုပ်.ယိုခ်ဝုး ပင်ကူး ပိခ်လိခ်မိုင်းတီး (ကမ္ဘောဇ)သီ၊ပေ၊ ပိုင်၊ငမ်းဝံ.တီးဆိုင်းကေး။

ဂုလုးဂုး ဝါးလင်မုး မခ်းကိုင်အိုင် ဂိခ်ဂိင်း လး ကမ်းအတ်းသေ လေ၊ဝုးပင်ကူး ပိခ် လိခ်ဝိခ်းဂျေ၊ခမ်း အမရပူရ လး ရတနာပုံ ခပ်။ လွင်းဆီ. လဝ်းဗျု.သီ၊ပေ၊ ကမ်၊တွခ်.ဂုပ်. ယိုခ်သေပွဂ်း၊ ပခ်သိုပ်၊ပခ်ခတ်းမုးတု၊သေ။ 1886ဆီ; လိုခ်ထုခ်းသမ် လဝ်းဗျု.သီ၊ပေ၊ လွံ. ဂျေ၊ကိုင်မေ၊ဂိုပ် (ဘော်ကြို) တင်း ဂိခ်မိုင်းသုမ်၊သံ၊ ခုကွခ်သိုဂ်းမုးတိုဂ်းပင်ကူး။ ကာခ်းကပ်

လိခ်တီးခိုခ်း လိုပ်းမခ်းကွဂ်,ပိတ်းပင်,ကူး။ မိုင်းသိုင်းတီးသိမ်းလီးပင်,ကူးယပ်. တင်းတပ်.ပွဲ.ဝိ. ဝမ်းလိပ်။ ဝါးလင်မး **မြင်စိုင်းမင်းသား** (လုဂ်းမင်းတုန်းမင်း) ငဝင်,ကွခ်သိုင်းမခ်းခပ် ခိုခ်းမးတိုင်း ပင်,ကူး။ တီးတင်းမခ်း လီးတိုင်းဂခ်ရှားရှားရှိုင်းရှိုင်း၊ ယွခ်.ရှိုင်းကမ်,ငမ်,ဂခ်ငလး လိုခ်း သုတ်း တီးလီးထွံခိုခ်း။ ပခ်ဂျလွင်းလိခ်မိုင်းဆိ. ခမ်ကူဂ်းခမ်လွဲ ငဝင်;ဗျာ.သီ,ပေျ.ဂးရှိုက်ကခ်ဝး ဆခ်. တူလ်းလွင်းဆိ.ဂေျ. ရှု.လိပ်းယပ်.။

ပီးသဂ 1125 (AD 1763) ဆီး ခုခ်မခ်း **မြေဒူးမင်း** ရှိမ်တတ်းကပ်မိုင်းဂုတ်း(လိခ်မိုင်း မိတ်း၊ ပိခ်တီးကွဂ်, သိင်လိင် သိင်သွမ်, ကခ်လိုင်းသိင်ယွဲ,ခွဲးလုမ်းဗျာ.)ခပ်;ခွဲးလိခ်ဂျေခမ်း မခ်းခပ်ဂွဲ,။ ပင်,ကူးဆိ. မခ်းဂျမ်,မး ပီးယားခင်းရှိုက်ယပ်.ငလး ထိုင်ဂပ်;ခေ,ဝိခ်းဆင်းမိုင်းမး ပင်,ကူး လီးထုဂ်,တတ်းခပ်;ခွဲးတိုင်းမခ်းတလေးဂွဲ,ယပ်.။ မိုင်းဂုတ်း တင်း ပင်,ကူး သွင်မိုင်း ကခ်ပိခ်လိခ်မိုင်းတီးဆိ. မိုင်းလိပ် ငဝင်,မီးဝိ.ခွဲးတိုင်းမခ်းတလေးဂေျ.။

ယွခ်.ပင်,ကူး ပိခ်မိုင်းလွံဂတ်းယိခ်သျ,ယျ.၊ ရှမ်.ယခ်သီ,ပေျ.ဂူလ်းသမ်.ငမ်လိခ်း မခ်းငလး မိုင်းပခ် **ပုဂံမင်း** (AD 1846-1853) ခိုခ်းပိခ် ခုခ်ဂျေခမ်း ကမရပူ,ရ ဆခ်. ငဝင်,ရှ်း မခ်းခပ် မးပပ်းယူ,ဝိ.။ ပီးသဂ 1216(AD 1854) ဆီး မွင်,မွင်,တူလ်း တင်း ခမ်းကူးခပ် ငဝင်,မး ငတ,ရှိုတ်းဝတ်.မုခ်ငဝင်; " **မဟာသောဘိတာရာမကျောင်းတိုက်** " တီးပင်,ကူး။ ငဝင်;ဂွခ်းဝတ်. တူခ်ရှိုင်း ရှိုင်း **"ဦးဂရ"**။ ပီးသဂ 1239 (AD 1877) ဆီး ကူးဂေျ,သျ, ငဝင်,မးဂေျ,ဂွင်းမူး ကွင်,မေ, ဗုင်,သျ, တီးခွဲးဝတ်.ဆိ.ထိပ်;။

ပင်,ကူး မိုင်းဂွခ်, ပိခ်ဗေဂ်းတူ လိပ်,ဝခ်းတူဂ်းမိုင်းတီး။ ပိခ်ဆမ်.တီးဂိခ်လိခ်တီးယူ,တီး မး ပီး ယားခင်းရှိုက်။ တီးမိုင်းဂွခ်,ရှင်. "ရှပ်ပင်," (ရှပ်ပင်,လူင် ဂေျ,ရှင်.)ဂေျ.။ မခ်းကိခ်ဆိုပ် လိုင်းဝခ်းတီး ရှပ်ပင်, ဆိ.သေ သမ်.ပိခ်,ပိခ်ဂွမ်းမခ်း ခပ်ဝး **"ပြင်ဦး"** ဆိဂေျ.။ လိုခ်းလီးဝါး ငဝင်မး ဂွမ်းတီးဂွမ်းမခ်း လေးငလးဂခ်ဂွဲ,ငလး ရှပ်ပင်, ငဝင်,ယိခ်းပိခ် "ပင်,ကူး" မး တေျ, ရှခ်.မိုင်းလိပ်.။

လီးမခ်းခပ် ပိခ်,လိုင်းဝခ်းတီးဆိ. ဝမ်းဆမ် ခပ်ကပ်လိုင်းဝခ်းတီး ပိခ်,ပိခ်ဂွမ်းမခ်း ခပ်ဝမ်းသိုပ်;။ ခပ်ကမ်,ငွမ်းလီးပိုင်ပိခ်,လိုင်းဝခ်းသုခ်ငလး ကမ်,ပိခ်,လိုင်းဝခ်းတီး ရှ်းကွဂ်, တူခ်းသိင်တီးမး။ ဝခ်းတီး ပင်,ကူး မိုင်းလိပ်ဆိ. ပိခ်လိုင်း.ဆိဝမ်းဆမ်ယပ်.။ မိုခ်ဆင်, ဝခ်း ဗျာ.(ဗေျ.)ဗေျ, မခ်းပိခ်သွဲ, **"မိုးကြိုးပစ်"**၊ ဝခ်းထိုင်ဗေဂ်ကုတ်, မခ်းပိခ်သွဲ, **"အုတ်ဖို"**၊ ဝခ်း ဆွင်ဆပ်; မခ်းပိခ်,သွဲ, **"အင်းပုပ်"**၊ ဝခ်းဂွင်းဆိပ်. မခ်းပိခ်,သွဲ, **"လက်ပံကုန်း"**၊ ဝခ်းတင်း

လောင်. မာခ်းပိခ်,သို့, "ဆင်လမ်း"၊ ဝါခ်းသင်သက်: မာခ်းပိခ်,သို့, "ကျွန်းတိုင်"၊ ဝါခ်းလွံဆုမ်, မာခ်းပိခ်,သို့, "တောင်ပျို"၊ ဝါခ်းဆွင်လောင်.ဗိုက်, မာခ်းပိခ်,သို့, "ဆင်ဖြူအင်း"လွံ မီးတင်းဆမ်။ ပေးဂူဂ်း လူတူဂ်းဆိုင်ဗိုခ်လိဂ်းဗိုခ်လေး; ငလး; ပံ.ဝါခ်းလိုင် မိုးကြိုးပစ်၊ အုတ်ဖို၊ အင်းပုပ်၊ လက်ပံကုန်း၊ ဆင်လမ်း၊ ကျွန်းတိုင်၊ တောင်ပျို၊ ဆင်ဖြူအင်း လိုင်းဆံ.ငတ. ပိခ်ဂွမ်းမာခ်း လိဂ်း မာခ်း မူတ်းငလး; ဗူးလူလိဂ်းခပ် ဝွဂ်းတေထိုင်,ပိခ် ဝါခ်းမာခ်း လုမ်းလုမ်းယပ်.၊ ဗွံတေဂူ.လံး ဝး ပိခ်ဝါခ်းတီးတင်းသိင်းလး။ လွင်းဆံ. ပေးတီးရှပ်းပံ.မပ်မပ်သေသမ်.လွမ်းပိုခ်းရှင်. လွမ်း ပိုခ်းတံမ်းဗေ၊မာခ်းလိုင် ရှိုင်ယာမ်းခမ်းယိုခ်း မးတေပိခ်တီးယိပ်းတီးဂမ်ပိုခ်း၊ တေပိခ်လက်း ထာခ်းရှိုင်ပိုင်းဂမ်.ယခ် ပိုခ်းပိုခ်းဂွ၊ငလး; ဝါခ်းတီး တေပိခ် ဝါခ်းပိုခ်း၊ ခွင်တီး တေပိခ် ခွင် ပိုခ်းဂွ၊မူတ်းယပ်.။

ယွခ်.လိဂ်းခိပ်းရှိခ်မဟာသောဘိတာရာမကျောင်းတိုက်တံမ်းပံ.ဝး"ကောဇာဒီယ၊ တောင့် နှစ်ရာမှ စွန်းထတဆယ် နှစ်ခုကယ်၌ တိုင်းဝယ်ဌာန ကမ္ဘောဇတွင် ဒေသတစ်တံ စိုးမိုးကြိတ်သည် ဂုဏ်ဟိတ်တောက်ထိန် မဟာဟိန်ဟု မနိန်စင်ဖြူ မောင်ခန်းဦးနှင့် အတူမယွင်း သူကြီးမင်းတည့် သတင်းပြန့်ပွေး မောင်မောင်ဒွေးတို့ စုဝေးတိုင်ပင် ပြင်ဦးလွင်ဟု မည်တွင်မှည့်ဆောင် ရွာတည် ထောင်၍" လိုင်.ဆံငလး; ဗူး တံမ်းပိုခ်းမာခ်းခပ် ဂမ်းဆမ် ကိုင်ကပ်လိဂ်းခိပ်းရှိခ်ဆံ.ရှိတ်းလက်း ထာခ်းသေ လမ်းလိမ်းတံမ်းဝး...

"ကွခ်ဆး ပီးဂေးလး 1212(AD 1850)ဆီးဆခ်. ပါင်,ကူးမိုင်းလိပ်ဆံ. ယင်းပံ,မီး လိုင်း ဝါခ်းဂွခ်,။ မိုင်းပါခ် ပုဂံမင်း ခိုခ်းပိခ်ခုခ်ဂျေခမ်း အမရပူရ ဆခ်. ဗူးရှပ်ဂျေခမ်းမာခ်း လိုင်း "မောင်မောင်ဒွေး"ဆခ်. လတ်းထိုခ်,လတ်းခိုင်းသေ ရှပ်းဝခ်း လင်,ခိုခ်းလွံမးဗေပ် တီး ပါင်,ကူး မိုင်းလိပ်ဆံ.၊ လံးရှပ်းဝါခ်းတီးဝါခ်းဆိုင်; တင်းယူ,တီးဂါင်ထိုခ်,လူင်ငလး; မခ်းထာမ်ငဂ,ဝါခ်းတီး ဂေ.လိုင်း ခမ်းကူးဆခ်. လွင်းဝါခ်းသူခ်ယပ်.။ လံးရှပ်းဝါခ်းတီးဆံ. ပံ,မီးလိုင်းဝါခ်းဂွခ်, ဆံငလး; မွင်,မွင်,တူဂ်း လင်,ပခ်လိုင်းဝါခ်းတီးဆံ.ရှိတ်းရှင်.ပိခ် "ပြင်ဦးလွင်"ဝးဆံ။

မူ,ဝါခ်း; တီးဂူခ်းရှပ်းယူ,သပ်းဆံ ယွံ,လိဂ်.ကမ်,ဝး ဝါခ်းဆွဂ်းလွဂ်.ထိုခ်,ဂေးယူ, တိုခ်းမီး လိုင်းဝါခ်းဗွံမခ်းပံ.ဂွဂ်းယပ်.။ ဝါခ်းတီးကခ်မွင်,မွင်,တူဂ်း ရခ်တင်းယူ,တီရှပ်ပါင်, မီးလူဂ်း ငဂ,ဝါခ်းဆခ်. သမ်.ဝး ကမ်,မီးလိုင်းဝါခ်းဆံ တိုခ်းကမ်,ပိခ်လံးလးလး။

ဂိပ်,လူဂ်း; လိုင်းဝါခ်း; ပါင်,ကူးမိုင်းဂွခ်,ဆခ်. ဆွံးပိုခ်းမာခ်းခပ်ဂေး; ငဆပံ.ယူ,။ မိုင်းပါခ် ဗဒံမင်း(ဘိုးတော်ဘုရားAD 1782-1819)ဆခ်. ပေးရှပ်ဆွံးလိဂ်းပူင်းမခ်းလင်;ဗိုခ်ဆိုင်; မိုင်းပီး



"သတ္တရာဇ် ၁၁၄၉ ခု၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း (၁၃)ရက်၊ နာခံပြောကြီးအမိန့်တော်" ဆန်. မီးလိုင်း၊  
ဝါန်းတီး "ပြင်ဦး" (ရှင်ပင်)ဝိ.ယပ်။ လိဂ်ပုဏ်းဆီ. ပိန်လက်ထုတ်အလင်းဝါး၊ ကွန်ဆရ်၊ ခုန်  
မာန်း ဗဒုံမင်း ကန်ပုဏ်းမား ပီးယားခါးဂိုးဆန်. လိုင်းဝါန်းတီးရှင်ပင်၊ ပေးမီးဝိ.လိမ်လင်.ယပ်။  
ဆွဲလိဂ်ဂိုးဝတ်.မဂျ၊သေးပိတျ၊ရျ၊မ တီမ်းဝါး - မိုင်းပီးဂေးလျ၊ 1212(AD 1850) ဆီး ပင်၊ကူး  
မိုင်းလိပ်ဆီ.လင်၊တေ၊တင်း၊ လေး၊ ဂိုင်း "ပြင်ဦးလွင်" ကန်ဝါးဆန်. ကမ်၊ထုဂ်မိန်း။ ကပ်ဂိုင်းတီး  
ရှာဂ်၊သားပိုဆီ.ကမ်၊လီး။ ရှင်ပင်၊ လင်၊ပိန်လိုင်းပိုဆီ.လင်၊ ပင်၊ကူး မိုင်းလိပ်ဆီ.ကေး။

### ကိင်းဂလိတ်သိမ်းပင်ကူး

ပီးခရိတ်. 1885 ဆီး လိုန်ဆွင်၊ဝိမ်၊ပိုင်၊ လီး 19 ဝန်း။ ကိင်းဂလိတ်ခပ် တိလွပ်းကပ် ခုန်  
ရှေ့ခမ်းမာန်းဂေးလိုဆီးသုတ်း (လိုင်း သီပေါမင်း)ဆန်.ဂျ။ 1.1.1886 ကိင်းဂလိတ်ခပ် ကွပ်၊ခေး  
ပိုဆီဖေဝါး၊ မိုင်းမာန်းတင်းသိင်း ပိန်တိုးကျ၊ဆု၊လက်၊ ဆင်းရှေ့ခမ်းခပ်ယပ်။ လွင်းဆီ. လင်းဗုရ်  
ဝိင်းသိုပ် လင်းကွင်၊မိတ်၊ ကမ်၊ယွမ်းရှပ်.လီးလေး၊ ကွန်ဂူဆီးမိုင်းသေ ယူ၊တီးမိုင်းတီးဗီ၊ရှင်၊ဝန်း  
တူဂ်း(မိုင်းလိပ် ပိန်မိုင်းခါင် လေး၊ တိုင်းလေးဂိင်း)ဆန်. လုဂ်.ဗိုဆီ.တေ၊သူး ကိင်းဂလိတ်။ ဝါး  
လင်မား လုဂ်းလင်းလုဆီခုန်မာန်းခပ်လင်၊လုဂ်.ဗိုဆီ.လွမ်း။ မြင်စိုင်းမင်းသား(လုဂ်းမင်းတုန်းမင်း)  
ကွန်တင်းဂူဆီးမာန်းဂမ်းဗွင်း ခပ်ဆွဲလိခ်း လိခ်ပင်ကူး မားသေးတိတ်၊ယူ၊တီးဝါးတုန်းမာန်၊  
ခေလုင် (ဖီးပင်ကြီးရွာ) သေ သူဆီးတုမ်ဂူဆီးမိုင်း စူးတေ၊သူးကိင်းဂလိတ်။ ရှပ်ပီး 1886 ဆီး၊  
ကိင်းဂလိတ်ခပ်သိမ်းလီး၊ ဝါးတုန်းမာန်၊ခေလုင်။ မင်းသားမိခ်၊လီး၊ လီးပီးဂူးယူ၊ဗီ၊ဂိုဆီ  
(ကျောက်ဆည်)။

1886 ဆီး လိုန်ဆွင်၊ဝိမ်၊ပိုင်၊ ကိင်းဂလိတ်ခပ်သိမ်းလီး၊ ပင်ကူး။ ပဂ်းတပ်.ယူ၊တီး လိခ်  
ဝတ်.မဂျ၊သေးပိတျ၊ရျ၊မ။ ရှပ်သိုင်းလုင်ပိန် ဂု၊ဆိုင်၊မေ၊ (Col.H.O.May)။ ဆွဲးသေတပ်.သိုင်း  
လုမ်းဗီ၊ခိုင်ပွင်ကုပ်.ပိုင်၊ဂူဆီးမိုင်းဂေး တင်းယူ၊ဆွဲးဝတ်.ဆီ.ဆင်၊ဂပ်(မိုင်းဂွန်၊ လိခ်ဝတ်.ဂွါင်း  
တိုင်းမိုင်းလိပ်ဆီ.ကေး)။ ဂူဆီးလုင်လိုင်း Sir H. Thirkelwite ကိတ်၊ Sir Harvey Adamson ။  
မိုင်းယမ်းဆန်. လင်းဂွါမ်းဝတ်. ပိန် ဥဒုဒန။ မာန်းလင်းလေး၊ ဂူဆီးလုင်ကိင်းဂလိတ်သမ်ဂေး  
ဆီ. မိုတ်းဂိုင်းဂန်တေ.တေ။

ပိဂ်.သမ်. မိုင်းယမ်းဆန်. ကိင်းဂလိတ်ခပ်သိမ်းလီး၊ ပင်ကူးသေတု.ဆွဲးဂေ၊ 1886-1890  
ဆီးဆီ. ဝါးမိုင်းကမ်၊ဆိမ်သင်း။ မာင်းသားချင်းချွဲ.( ချောင်းခွမ်းသား စောရန်ပိုင်၊ လုဂ်းမက္ခရာမင်း  
သား) ကိတ်၊ ဂူဆီးရှပ်.လိုင်း "စကြာမင်းသား" ဆန်. ဂေးဆိုင်၊ ကွန်ဂူဆီးခပ်ဆွဲလိခ်းလိခ်ပင်၊

ကူးမား ဣမ်းဂွင်ရှာမ်ဂင်,ဂျေခမ်းမာခ်း ဂေ့.လိုဝ်း; ကူးလာခ်ဗိင်, ငလး; ပုင်,လေး; ဆခ်.သေ တေ့, သူးကိင်းဂလိတ်း။ ဝါခ်းမိုင်းသုဂ်.သါဂ်.တေ.တေ.။ ဝါးလင်မး ကိင်းဂလိတ်း;ခပ်လင်,လွမ်းလိး; "စကြာမင်းသား" သေ ခးတံပိတ်း။ မင်းသားချင်းစူး လေးယာခ်,ပိင်, သမ်.လိးပီးဂူး,တင်းမိုင်းတီး ပွတ်းရှင်,။

ဆင်,ရှိပ် ပါင်,ကူး တေဆိမ်သင်းသု,ယု,မးဆခ်. ကိင်းဂလိတ်း;ခပ်လင်,ရှီးဂူးဆခ်း ပါင်,ကူး ဂေ့.လိုဝ်း; **ဦးသာလှိုင်** (ပိခ်ဂွင်ရှာမ်ဂင်, ဂျေခမ်းမာခ်း)ငလး; ကူးလာခ်,သူဂ်, ချသွင်ဂေ့. ရှိတ်းဂေ့, လူင်ပါင်,ကူးသေ လွီးဂါခ်ဆူးဗိုဂ်,ခပ်။ သမ်.ယူ,တီးဝါခ်းဝင်,ပိုင်း; (ဝတ်ဝံ)၊ ဝါခ်းဂွင်းသပေ,၊ ဝါခ်းသပ်လမ် ငလး; ဝါခ်းဆူးလိခ်း လိုဝ်းဆိ. တင်းလုမ်းတမ်,လူတ်,(ပလိဂ်း)ဆိုင်းဝါခ်းဆိုင်း လုမ်း၊ လုမ်းလူင်သမ်. တင်းတီး; ပါင်,ကူး။ ဂူးဆူးလူင်တမ်,လူတ်, ဂေ့.ရှိတ်းလိုဝ်း; ခမ်းရှိုင်း(ပိခ်တီး တွင်,ကူး,(တူင်းကူး,))။ လုမ်းတမ်,လူတ်,ခပ် ဣမ်းကိင်းဂလိတ်း;သေ လိုဝ်းတိုဂ်းတိလွမ်းဂူးဆူးလုဂ်. ဗိုခ်.ငလး; ဗူးလဂ်.ဂူးဆူးလုခ်ခပ် ရှားရှားရှိုင်းရှိုင်း။ ဝါးလင် 1890 ဆီး ပါင်,ကူးလင်,ယိခ်ဆိမ် မးလွီးလွီး။

**သင်းဝိုင်းရှိုက်,မေ,မိပ်.**

မိုင်းဂပ်;ပါခ်မိုင်းမာခ်း ပိခ်မိုင်းဂုင်,လူင်,ဆိ,ကိင်းဂလိတ်း;ဆခ်. မူး,ပိုင်ကိင်းဂလိတ်း;ခပ် ဝိ. ခုခ်လွမ်ကုပ်.မိုင်းမာခ်းဆိ. ပိခ်ဝိ.သမ်တွခ်း။ (1) 1886-1896 ဆီး ပိခ်ခုခ်လူင် ခွမ်,မသျိုခ်, ဆု, (Chief Commissioner) ကုပ်.ပိုင်,၊ (2) ကွခ်ဆူး 1993 ဆီးဆခ်. ပိခ်ခုခ်ဂိမ်လင်;လွမ် လိုင်း; (Lieutenant Governor) ကုပ်.ပိုင်,၊ (3) ငတ, 1923 ဆီး ပါခ်သိုင်း သပိခ်,သု,ဂူး,ဂုတ်း ပါတ်းထလု, (Sir Spencer Hartcaurt Butler) မးပိခ်လင်;လွမ်လိုင်း; (Governor) ကုပ်.ပိုင်, ဂေ့။

1896 ဆီး လိုခ်လုခ်, ဂေ့.ပိခ် ခုခ်လူင်ကုပ်.မိုင်းမာခ်း (Chief Commissioner) လိုင်း; မိတ်းသထိုင်း တီးကိမ်း သမိတ်းတခ်, (Mr.D.M Smeaton, S.C.S) ငလး; ကိခ်,လိခ်,ဆိ,ယု, လူင်ပုခ်;မိုင်းမာခ်း လိုင်း;မိတ်းသထိုင်း ရှီးဗွဂ်.သ်. (Mr. Hoy Fox, A.R., B.A. chief Engg.) ကိဂ်,ဗူးမီးပုခ်;ဗွခ်းခပ်ဆမ်လံ၊ လုဂ်.ဝိုင်းလိုဝ်, ခိုခ်းလွမ်းဗိတ်တီး; ပါင်,ကူး။ လီးရှခ် ပါင်,ကူး လွိုလမ်.ဆမ်.သွမ်,၊ ရု,သီယိခ်ဂတ်း၊ တူခ်းမိ.တူခ်းတွဂ်,ငလး; မွဂ်,ထိုခ်,မွဂ်,ရှိုင်း ဂီးလွတ်,သွတ်, သါခ်ဝိ.ဂူးတီး။ ဆူးလူင်းမိ.ပု,ထိုခ်,ဆခ်. မွဂ်,ဆီး(သိခ်းခပ်)ကိုမ်းယွင်းယွင်း၊ လီးငိခ်းသိင် ဆူဂ်.သိင်ဆူရှင်. လိတ်.လိတ်.လွတ်.လွတ်,၊ လုမ်းပပ်,(ထွင်)မး ယိခ်သွို,သွို, ပူးလေးကံးမိ.ကံး

မွှာ၊ ပိတ်ခပ်းရူးလင်မားစွမ် လွင်သု၊ဝိ။ ဆမ်.လွံဟိုင်းဟု၊ ငလး တူဆ်းမိ.တူဆ်းမွှာ၊ တီးဆ်.ဂ်ဆ်,မိုဆ် မိုင်းဝန်းတူဂ်းတေ.တေ။ ခုဆ်လူင်ကိင်းဂလိတ်းခပ်ပိကိတ်,ငလ,တူလ်းဆ်းဂါင်ပု,ထိုဆ်, ကဆ်မိုဆ် သူဆ်ကူးယိဆ်,သဗေ,ဝ သူလ်ငါမ်းလူင်ဆ်. လူမ်းကါမ်းလင်လွင်လူင်လါင်။ ပေးမိုဆ်ဆ်, ဆွန်း ဗေဆ်ခိုဆ်းမိုင်းဗ်တီးဝါဆ်းဂပ်,မိုင်းလင်ခပ် တါင်းကိင်,ဂလဆ်,ဆ်.ယပ်။ ယွဆ်.ရှမ်လူမ်းတိတ်း လွင်ဆု,ငလး ခုဆ်လူင်ကိင်းဂလိတ်းခပ် လင်,တိပ်းတတ်းမင်းမဆ်း ပါင်,ကူး ပိတ်တီးလိပ်းတူင်လွင် ဆိုင်လွံ (Hill Station) ငလး တီးခါမ်,ငေးလိမ်,ဆ်းမိုင်းမါဆ်း တု,လါင်းကိင်းဂလိတ်းခပ်ဂမ်းလိပ် ယပ်။

ဆင်,ရှိုပ်တေပိတ် ဝိင်းရှါင်းလီခိုတ်းဂါပ်းမားဆ်. ကိတ်,လိတ်,ဆီ,ယု,လူင် ရှီးဟွင်.သ်. ဝုဆ်. လင်ရှါင်းဗေင်ဆုးလိတ်ဝိင်းမွံ, လွမ်းဆင်,ဂါင်လွင်ဝုဆ်းဆုးဟိုဂ်,ခပ် ရှီးလိ;ရှီးပိတ်ဆ်.သေ လိတ်, မိင်,လွမ်းလိတ်လွမ်းရှိုဆ်း၊ သူဆ်မွှာ,၊ သိတ်းတါင်း ငလး ချင်,ဝါဆ်းချင်,ဝိင်း၊ ဗေဆ်းမိ.တီး,ထိုဆ်,၊ ထုမ်လိတ်၊ ခုတ်းစွင်းဆမ်.၊ ရှိတ်းတါင်းသိုပ်,ရှိတ်းသိုပ်,သါး၊ စွင်.ဝုဆ်းဂေ,သါင်းငလး လါင်းမိ.ငခ, ခပ် လိုင်းလိးမိုင်းခိမ်.ဆ်. မားရှိတ်းရှိုဆ်း ရှီးယပ်.ဟိုင်းဟိုင်း။ ယု,ဆ်းဂါင် 1896-1900 ဆီးဆ်. ရှိုဆ်း မွံ,ကိင်းဂလိတ်းခပ် ရှိတ်းကွပ်,မားဆမ်တေ.တေ။ ပိတ်ရှိတ်းရှါင်းလီခိုတ်.ခမ်,၊ လင်ယွ,ဝါင်းဂွင်,၊ ဗေဂ်,ဝိ.ပါင်,ယိုပ်းခိတ်ကွမ်, ငလး တူဆ်းမိ.မွှာ,ဂူးရှိုဆ်းဂေ,။

ပုဆ်းတု,ကိင်းဂလိတ်းခပ် ဂေ,မုဆ်းသိုပ်းသု,ဆ်. သမ်.ရှိတ်းပါင်,ပေးဂွပ်. (Golf ) 18 ရှူး တီးဆိုင်,၊ ပါင်,ပုပ်,လူပ်, (Polo) တီးဆိုင်; ငလး ဂလပ်. (Club) လင်ဆိုင်,။ ဆွန်းသေဆ်. တု,ခီ,မု လိတ်းကိတ်းလွမ်းတါင်းဆ်. သမ်.ရှိတ်းသိတ်းတါင်းလတ်းဗေ,ပု,မိ.သေ ပဆ်,စွပ်းဝိင်းဝိ. သိတ်း ဆိုင်ဂွမ်, (မြို့ပတ်လမ်း မိုင်းလိပ်)။

ပိုင်းတု, ခုဆ်ကိင်းဂလိတ်းခပ် လိုင်းထါမ်းဂါဆ်ဆ်းမိုင်းမါဆ်းဂူးတီးတီးဆ်. မားလိုင်းသင်း ဆ်. သမ်.ရှိတ်းပဆ်ရှိတ်းလိုင်းလိုင်းသင်း ငလး ရှိုင်းရှိုမ်းခိုတ်.ခမ်, ဆမ်လိ။ ကဆ်လိုင်းသိင်ယွ,ဆ်. မီး Canda Craig (မိုင်းလိပ်စွင်. သီရိမြိုင်ဟိုတယ်)၊ Craddock Court (မိုင်းလိပ်စွင်. နန်းမြိုင်ဟို တယ်)၊ Guard House (မိုင်းလိပ်စွင်. သီရိမင်္ဂလာဟိုတယ်)၊ Forest Lodge (မိုင်းလိပ်စွင်.ဂန္ဓမာ ဟိုတယ်)၊ Pine lodge (မိုင်းလိပ်စွင်.ထင်းရှူးမြိုင်) လိုင်းဆ်.ဂေ,။

မိုင်းဂွမ်, ယွဆ်.ရှိမ်းစွမ်းပါင်,ကူး ပိတ်ထိုဆ်,လူင်လွမ်.ဝိ.ငလး တူင်ထိုဆ်,တူင်ခိုင်းဆမ်တေ. တေ.။ ထိုင်ဂါပ်းကိင်းဂလိတ်းမားယပ်. ယင်းဂိ.မီးတူင်ထိုဆ်,လူင် ခပ်းဝါဆ်းဂုဆ်းမားဂွမ်,။ 1899 ဆီး မိတ်းဟွင်းမိုင်းကိင်းဂလိတ်းခပ် တိုက်.သါင်းဝိင်းမွံ,ဆ်. မီးဗေ,တိမ်းလိပ်; ဆါင်းယိင်းကိင်းဂလိတ်း

ဂေ့၊အိုင်; လိုင်းပိတ်;ကေးလိသ်. (Beth Ellis) အခပ်. မးဇ်ဝ်တီးပင်,ကူး။ မခင်းယူ,အင်းပပ်. "အင်း  
ယိုင်းကိင်းဂလိတ်;ဂေ့၊အိုင်; ဂုခ်ရှိုင်း;အိုင်မိုင်းမခင်း" (An English girl's First Impression of  
Burma) အခပ်.ဝု; - လူင်းခင်းမခင်းအင်းယူ,သင်းပင်,ကူးအိ. မီးခင်းအိုင်; သိုင်းမးခင်းမးရှိုင်းရှိုင်း  
ခပ် တံ၊သွင်တူပ်။ သမ်.ထိုင်းခင်းအိုင်; မီးသိုင်းလင်းလမ်တူပ်အိုင်; မးလွမ်ပခင်း,ရှိုင်းဂလပ်. (Club)  
သေ ခုင်းကပ်ဂု, မဂုခ်,ကခ်ပိုင်းလိင်.အခပ်. တူပ်အိုင်;။ ဝါခင်းအွင်းဂေ့၊ ဂံ.မီးသိုင်းခင်းဝါခင်း; မး  
ရှိုင်းရှိုင်း.တေ့,ဂုခ်ခင်းဝါခင်း;လေး; ကိင်းဂလိတ်;ခပ် ပေးလိ;ပိုင်းခင်း, ဗွေယိုင်းလိ;သိုင်း တေ့ပခင်းသူး  
ဝု;အိကေး။

1900 အိ; ကိင်းဂလိတ်;ခပ် ရှိုင်းဂေ့ရှိုင်းခိုင်းခပ်, လူင်လင်အိုင်;တု,ဂိမ်လင်းလွမ်လိုင်း  
(Lieutenant Governor)။ တင်းဂွင်းဝါင်းသုခ်ဂေ့၊အိ. လေး; တင်းဝါင်းဂေ့၊ခင်းဝိင်းလိုင်း, ပေးခွဲ;  
ငါမ်,ဂခပ်ယပ်. (ကွင်းဂပ်,မီးတီး; ပင်,လင်းဂွင်းခေ့ဂပ်,အခပ်.လတ်;ခင်းဂု,။)။ ဂေ့၊လူင်လင်အိ.  
လခင်း.တု;မီးဂွင်းလူင်ဂပ်.ခိတ်,၊ ဂွင်းလူင်ဂိခ်ခပ်;၊ ခိတ်,လူင်တိခ်ခင်းလမ်း(ဂု;ဝိခ်)၊ ဂွင်းပေး.မဂ်,ခုခ်ဂံ,  
လေး; ထိုင်လုဂု;လွဲ)အခပ်.လွဲလိုင်းအိ.၊ လခင်း.အိုင်သမ်.မီးဂွင်းယွဲ,လိင်.(30)ပံ၊ဂွခ်,။ ဝိခ်ဂေ့၊ခိုင်း.  
ခပ်,ယွဲ,ဂွင်းသေပိုင်း; အင်းပင်,ကူးဂပ်;မိုင်းအခပ်.ကေး။ ဝါးလင်မး တု,လင်းလွမ်လိုင်း; လေး; ဂုခ်ခင်း  
ရှိုင်းမခင်းယူ,ခေ့ခေ့အခပ်. သမ်.ယူ,တီးအိုင်ဂွင်းလွဲကွခ်,လမ်အွင်အခပ်. ရှိုင်းရှိုင်းခိုင်းခပ်,ထိုင်း  
လင်အိုင်; ရှိုင်း; "လိခ်,ဂလူ,တိင်," (Lincluding) အိကေး။ ပေးထိုင်ခင်းမီးမး လင်းလွမ်လိုင်း;  
လေး; ဗွေလူင်ခပ် မးအင်းလမ်း လေး; လိုင်းရှိုင်း.တီးပင်,ကူးတု,သေ,။

1942 အိ; လိုခ်ဂျိခ်,အေ့,ရီ,၊ လူင်ပွင်လိုင်းမိုင်းမခင်း(ကိင်းဂလိတ်;)လုဂ်.တု;ဂုင်း; ခံ၊.မးတီး  
ပင်,ကူး။ လမ်းလူင်ပင်,ကူးမိုင်းလိင်;အိ.ဝိခ်လမ်းဗွေင်းအွဲ; (Secretariat) မိုင်းအခပ်.ယပ်.။ ဂုဂု;  
အု, ပင်,ကူးတခင်းဝိခ်ဝိင်းငင်းမိုင်း လိ;မွင်းဂု;လို့ခ်ဂုဂု;။ အွဲ;ပီးအခပ်. လို့ခ်မေ,၊ ဂျု,ပခင်း,ခပ်  
ပေးသိမ်းလိ;ပင်,ကူးယပ်.။ ဂေ့၊လူင်ခိုင်းခပ်,ကိင်းဂလိတ်;ခပ်လင်အိ.ဂေ့၊ယူ,အွဲ;သိုင်းလမ်းဗု,ပွင်း  
သွင်အိ. ဂု;ဗု;မီးပိတ်;မုတ်;ယပ်.။ ဂုဂု;ဂု; ကခ်ဝိခ် ရှိုင်းလင်းလွမ်လိုင်း; Lincluding အခပ်.  
လေး. တိုင်း.မီးဝိ.တေ့,မိုင်းလိင်။ ဂွင်. **"သမ္မတအိမ်တော်"** ရှိုင်း **"ညွှန်ဂေ့၊ဟာ အမှတ်(၁)"** အိကေး။

ယွခ်.လင်းသိုင်းလူင် ဂု,အိုင်,မေ, တိုင်း.သိမ်းလိ;ပင်,ကူးဂေ့၊ပိုင်အိုင်;၊ လုဂ်.တီးသိမ်းလိ;  
ပင်,ကူး တေ့၊သင်းဝိင်းမွဲ,ပေးယပ်. ဂုခ်သိုင်းအွဲ;လိခ်ခင်းလိခ်ပင်ကူးအိ.တင်းသိင်း; ဝိခ်ဂု,အိုင်,  
မေ,ကပ်.ပိုင်,၊ မခင်းသမ်.ခတ်;လွဲသွဲ,ရှိုင်းခပ်.ခိုင်ဂေ့၊သင်းပင်,ကူး ရှိုင်းဝိခ်ဝိင်းခိုတ်;ဂပ်;မးဂေ့၊ ပိုင်  
အိုင်;၊ ရှိုင်းဝိခ်တီးမံ၊တွင်း ယွင်းဂုင်မုခ်,ဂု,အိုင်,မေ,ဂေ့၊ပိုင်အိုင်;လေး; လေး, 1897 အိ;မး ဝါခင်းတီး



ရှုပ်ပင်၊ ကန်မာန်းခပ်ရွင်.ဝါး "ပြင်ဦး" ငလး; "ပြင်ဦးလွင်" ဆန်. ကိင်းဂလီတ်းခပ်သမ်.ရွင်.  
(မေမြို့) ဆီကေး။

### ပင်ကူး ပီခ်ဝိုင်းသိုင်း

1904 ဆီး; လွမ်သိုင်းလူင်ကိင်းဂလီတ်းလိပ်; လွတ်.(ထ်) ဂိတ်းချူ,ဆု,ဆန်. လုဂ်.မိုင်းကိန်,  
တိယ မးထိုင် ပင်ကူး။ လီးရှန်ဝိုင်းမ့်, ဂတ်းယီခ်သု,ယု,ငလး;ပုင်းခေးလီ.သင်, စူးတပ်.သိုင်း  
ကိင်းဂလီတ်း; ငလး;တင်းတပ်.သိုင်းဂလး;ခပ် လိုင်းပဂ်းယူ,ဆွဲ;ဝါင်းဂျေခမ်းဝိုင်းလိုင်,ဆန်. ခါ.မး  
ပင်,ကူး။ ဝါးလင်သမ်. ပုင်းခေးလီ.သင်, စူးတပ်.သိုင်းလူင်ကိင်းဂလီတ်းခပ် ကန်ပဂ်းယူတီးမာန်း;  
မေ, (မေ)ကန်လမ်ခွပ်,လီခ်းခေ,ဆန်. ခါ.မးပင်ကူးထိုင်း။

ကိင်းဂလီတ်းခပ် ကပ်လိခ်ပင်ကူး မိင်,ပီခ်သွင်တွန်း။ တွန်းဆိုင်;ပီခ် တပ်.သိုင်းပိုင်,။  
ထိုင်းတွန်းဆိုင်;သမ်. ပီခ်မိပ်,ဆီ,သေပ,ပိုင်,။ ဆွဲ;တွန်းလိခ်သိုင်းပိုင်,ဆန်. ပုးလိမ်တီးလိခ်  
ကန်ဆု;ရွင်းမီး 2.5 လဂ်းပခ်,စွပ်;ဆန်. သွင်တီးခေးခေးဂွန်,။ တီးဆိုင်; ပခ်တု,သိုင်းဂလး  
(indian infantry cantonment) ခပ်၊ ဝါးလင်မး တပ်.ဂေ,ရခး၊ တပ်.ချင်း ငလး; တပ်.ခင် လိုင်း  
ဆီ. ဝိ.တီးဆီ.မုတ်းယပ်.(ကွင်းဂပ်, ပီခ်တီးလိခ်ရှင်းရှိုခ်းသိုင်း D.S.A မိုင်းလိပ်)။ ထိုင်းတီးဆိုင်;  
သမ်. ပခ်တု,တပ်.သိုင်းလောင်းကိင်းဂိတ်းခပ် (British infantry cantonment)၊ ကွင်းဂပ်, မီးယွမ်,  
ရှင်းယုသိုင်း ငလး; တပ်.သိုင်းလူင်ငပ်;ငုခ်း ကန်ကုပ်.မိုင်းမာန်း (Burma Headquarters) ဆန်.  
ဂေ; ခါ.မးတင်းတီးပင်ကူး။ လွမ်သိုင်းကိင်းဂလီတ်း; ကန်ကုပ်.သိုင်းယူ,ဆွဲ;မိုင်းမာန်းဆန်.ဂေ;  
စူးခါ.မးယူ, ပင်ကူး။ ငတ, 1904 ဆီးမး ရှင်းယုသိုင်း၊ လုမ်းသိုင်းဂူးလွင်းလွင်း; ငလး; တိုင်းရှိုခ်း  
ငါ,သိုင်းခပ် ဆမ်မးတိုင်းတိုင်း။ မိုင်းယမ်းဆန်. ဂုခ်းသိုင်းငါပ်ပင်,ကူး စူးဆမ်လိုင်ဂုခ်းမိုင်း  
ကေး။

မိုင်းသိုင်းလုမ်းငှေ့ပွဂ်းသွင်၊ ဝါးလင်ကိင်းဂလီတ်းခပ် ထွံပီးခပ်;ဂု,မိုင်းဂလးယပ်. မိုင်း; 1942  
ဆီး လိုခ်မေ, သိုင်းဂျူ,ပခ်,ခိုခ်းသိမ်းပင်ကူး။ တပ်.ဂွင် 15 ဂျူ,ပခ်,ခပ် တင်းလုမ်းငပ်;ငုခ်းဝိ.  
တီးပင်ကူး။ လွမ်သိုင်းလူင်ခပ်လိပ်; "မိ,တု,ဂူ,ချီ,"။

ဂါးဂျူ,ပခ်,ဆီ. ပခ်လူင်ပွင်လိုင်; Dr.ပမေ,( ဒေါက်တာဘမော်)ခပ်မိုင်း; 8.9.1944 ဆန်.  
ကွပ်,လိပ်;စူး;လိပ်;လါးမေ,မိပ်.ပီခ်ခိုခ်း "ပြင်ဦးလွင်" ။

1945 ခု၊ ဇူလိုင်လ၊ ၁၅ ရက်၊ သုန်းတော်စည် ဝင်းရံ၊ သိုင်းလမ်း၊ ဗဟိုပွားသွင်ဂေဟိယံ။ လူ့အဖွဲ့၊  
လီ၊ (19) ဝမ်း၊ သိုင်းကောင်းဂလိတ်၊ တပ်၊ ၅၀၀ (19) ခု၊ သိုင်းသိမ်းကပ်ပင်၊ ကူး ကန်တိုင်းပိ.အိုးမိုင်း  
ဇူလိုင်လ၊ ၁၅ ရက်၊ သုန်းတော်စည်၊ သမ်းလမ်းလီ၊ ပြင်ဦးလွင် ပိတ်၊ ခု၊ အိုးမိုင်း. "မေ၊ မိတ်."

ထိုင်ဂါး၊ သိုင်းမန်းအင်းမိုင်းမိုး 17.11.1989 လူင်ပွင်လိုင်၊ သိုင်းမန်း သမ်းလမ်းပိတ်၊ မေ၊  
မိတ်. ခု၊ အိုးမိုင်း. ပြင်ဦးလွင် ဂုဏ်. တေ၊ မိုင်းလီ။ ဧတ၊ 1904 ခု၊ မိုး ဂါးလွင်ကပ်၊ ဝါး ပင်ကူး ပိတ်  
ဝင်းလမ်းလွင်၊ ခိုက်. ယ့်၊ နီ၊ သိုင်းခပ်တေ. တေ. ယပ်။

### သီအီးတင်းလူတ်.

1987 ခု၊ ဂါးဂလိတ်၊ ခပ် ဧတ၊ နှိတ်တင်းလူတ်. နှိတ် လုဂ်. ဝင်းလူပ်၊ ခု၊ အိုးမိုးနီပင်ကူး။  
1.4.1900 ၊ တင်းလူတ်. နှိတ် ပင်ကူး-ဝင်းလိုင်၊ နှိတ်ယပ်။ မီးလူတ်. နှိတ် ခု၊ အိုးလွင်ဂူးဝမ်း။ 20.5.  
1900 ၊ သမ်း. နှိတ်ထိုင်တင်းလူတ်. နှိတ် ပင်ကူး-အွင်ခိတ်။ ဝါးလင်မိုး ဂါးဂလိတ်၊ ခပ် သိုပ်၊ နှိတ်  
တင်းလူတ်. နှိတ် တေ၊ နှိတ်နီ လာ၊ သီဝ်း ဧလး အမ်း. တူး။

ထိုင်မိုး 1938-39 ခု၊ အိုးသိုင်းလမ်းဗဟိုပွားသွင် ယွန်. ဂါးဂလိတ်၊ ခပ် လူပ်၊ သူင်၊ ဝင်း  
မျှား(တင်း)ဧလး ခု၊ အိုးခွင် လွှဲမိုင်းခေ၊ (ဗိုက်) တေ၊ တိုင်းဇူလိုင်လ၊ ၁၅ ရက်၊ သုန်းတော်စည်၊ ဧလး  
လင်၊ လုဂ်. ဝင်းလိုင်၊ ဧမးတင်း  
ဂါး တေ၊ နီဝင်းဝမ်းတိုင်(လိုင်ခေ)။ တင်းဂါးပင်၊ ကူးဂွင်၊ ဝင်းလိုင်၊ ဂေ၊ လင်၊ လီတိုင်းမိုးဝါးလင်  
အမ်း. လင်၊ သမ်းယူ၊ တီးပင်၊ ကူး နှိတ်ပင်၊ နှိတ်မိတ်တီးအိုင်၊ ခပ်ကွင်၊ ဝါးမိုးပင်၊ ကူး လင်၊ ငါးတိုင်း  
မိုးဂေ၊

### အွင်လူင် ဧလး သူအ်မွက်.

အွင်လူင် (ကန်တော်ကြီး) ပင်ကူးအိ. ကပ်၊ လွှဲအွင်သဟေ၊ ဝါး ပိတ်အွင်ကန်လွှဲ. နှိတ်ဂူး  
သေ ခုတ်ကွင်၊ ပိတ်မိုးဂွင်။ လီ၊ ခုတ်အွင်လမ်း ခုတ်လိတ်ကွင်၊ ယပ်. နှိတ်တေ၊ နှိတ်(သုင် 30  
ထတ်၊ ယပ် 600 ထတ်) ဂေ၊ နှိတ်အမ်း. လိုင် ကန်လုဂ်. နီ၊ အိုင်လီလွင်မိုးအမ်း. သေ ပိတ်အွင်  
မိုး။ အိုးအမ်း. အွင်ဂွင် 65 ဂေ၊ ဂူးခုတ်အွင်နှိတ်၊ ပိတ်ဂူးလမ်းတေ၊ ရဂီခပ် ကန်လွှဲပိတ်မိုး  
အိုးသိုင်းလမ်းဗဟိုပွားအိုင်အမ်း. ဂေ။ ဝါးယပ်. သိုင်း သမ်း. နှိတ်ဂူးတိုင်းခွင်အိုးမိုင်းမန်းဂူးတီး  
တီးအမ်း. မိုးခုတ်ထိုင်။ အွင်လူင်အိ. ဧတ၊ ခုတ်မိုင်းပီး 1945 ခု၊ ယွန်. နှိတ်ပိတ်တီးမိတ်တွင်းယွင်  
ဂွင်၊ မုတ် လင်၊ လွင်လိုင် (Governor) မိုင်းမန်း သိုင်း သပ်အ်၊ သါ၊ ဂုတ်၊ ပတ်၊ ထလါ၊ ဧလး  
မိုင်းဂွင်. "အွင်ဂုတ်၊ ပတ်၊ ထလါ၊" (Hart Court Butler Lake) အိဂေ။

ဆွင်ကွန်, (ကန်တော်လေး) ပါင်,ကူးဆိ. သမ်.ခုတ်းမိုဝ်းပီး 1962 ဆီး။ နှိတ်းဗှိာ်ကွင်းဆမ်. သေပ်ဆမ်မး ဆးဆွင်ဂွင်း 200 ထတ်း၊ ယာ်း 1600 ထတ်း။

သူဆမ်မွဂ်,ဆွင်လူင် (အမျိုးသားကန်တော်ကြီးဥယျာဉ်) ပါင်,ကူးဆိ. သမ်.ကိင်ပိုင်; ဆွင်လူင် နှိတ်းပိုင်.ငဝ်းသေ ငမ,ခွါဂ်းဂွင်းယှ်,ပိဆမ်မးလွံးလွံးကေး။ ဆးဂွင်းသူဆမ်မွဂ်;ကွန်တောင်းဆမ်. မီး 240 ကေ,ဂ (မိုဝ်းလိင်တေ. ကမ်,ဂးယပ်.)။ ဆွံးသူဆမ်မွဂ်,ဆိ.နှိတ်းလွဂ်းပိုင်ခိမ်.လိပ်းသေ ဗှင်, တူဆမ်မိ.လူင်ပိ. 4840 တူဆမ်;၊ မိ.ကန်လိုင်.ဗှင်ဆမ်ပိဂ်,ပိုင်ဂန် မီး 575 တူဆမ်;၊ လိုင်.မွဂ်, လိုင်. ယိုဝ်းခိမ်ဆွဂ်;မိုဝ်း ငလ; မွဂ်,ထိုဆမ်,မွဂ်,ခိုဝ်း ကန်ကွဂ်,ဆွံးလိမ်မိုဝ်းမာဆမ်; ဆမ်.ဂေးဂျမးဗှင်,ပိ. ဆမ်လိ။ ကွန်ဆး သိုဂ်းလုမ်;ဗှင်ပွဂ်;သွင်ဆမ်. "သူဆမ်မွဂ်,ဆွင်ဂျ,ဂုတ်းပါတ်းထလျ," ပါင်,ကူးဆိ. ပးဆွံးသိဆမ်; "သူဆမ်မွဂ်,လိုင်;သိင်ယှ်,ဆွံးလုမ်;ဗှင်." ဆမ်.သူဆမ်ဆိုင်; ဝးဆိ။ သူဆမ်မွဂ်, ငတ,နှိတ်း မိုဝ်းပီး 1915 ဆီး၊ ယပ်.မိုဝ်းပီး 1920 ဆီး။

ကွန်ဆး သူဆမ်မွဂ်,ဆွင်လူင်ပိ,ယပ်.တူဂ်;လီငမ်းဆမ်. ပါင်,ကူး(မေ,မိပ်.)ပေးပိဆမ်ဝိင်းဂှါင်; လီ လိုင်;သိင်ယှ်,ဆွံးမိုဝ်းမာဆမ်;ပိ.ယပ်.။ 1916 ဆီး; လမ်သိင်;ပီးဆမ်. ဗှင်တိမ်;လိဂ်;ဂူဆမ်;ဆးဗှင်, လိုင်; မေးရိဂ်.ခေးလိသ်. (Maurice Collis) ဆမ်. လုဂ်.တွင်,တွံဆမ်ဂျီး ခါ.ဂမ်မးနှိတ်းခုဆမ်ပါင်, ကူး (Sub Division officer) ။ မဆမ်ယူ,ဆွံး The Journey Outward ဆမ်.တိမ်;ဝး - မိုဝ်းမဆမ်; လိ;ဂှပ်.လိဂ်;လီ.သင် နှိ;ခါ.ဂမ်မးမေ,မိပ်. ကန်ပိဆမ်ဝိင်;လူင်ပွင်လိုင်;ဆမ်;လုမ်; မိုဝ်းခပ်မိ; ငလ; ဂူဆမ်;ယူးဂျပ်.ခပ် ခွမ်;တုမ်ဂမ်ဆမ်. ဆွံးလုံမဆမ်; လုမ်;သိုဝ်းပေးကမ်,မီးခေးလါတ်;ယပ်.။ မိုဝ်း ကွဂ်,တးလူတ်.ဗှိမေ,မိပ်. မးခီ,လေးမ. ဂျ,လူးဂျိဆမ်; ကန်မဆမ်;တေယူ,သမ်းဆမ်. မိုဆမ်ဆင်, ပိ ယူ,ဆွံးလိုင်မေ, ဂျ,သီယိဆမ်ဂတ်းတီးကိင်ဂလမ်,ဆမ်.ယပ်.။ တူလုးဂျ,တောင်းလုံဂေး; မီးလွဂ်းမီး ပိုင်။ သိင်;တောင်းခိမ်.လိပ်;ဂိင်;သွံ၊ တူဆမ်;မိ.ငလ; မွဂ်,ယး ကန်ခမ်းမိ;ယမ်းဂှမ်တီးကိင်,ဂလမ် ဆမ်.ဂေး; တီးဆိ.ဗှင်,ပိ.ဂူးတီး။ တူဂ်ဂပ်,ပေးထိုင်, ခိုဆမ်;မိုဝ်းဗိင်ဆိုင်သိဆမ်;တောင်းလူင်ကိင်,ဂ လမ်,ဆမ်. ဝးဆိ။ မေးရိဂ်.ခေးလိသ်. ယွင်;ယေးထိုင်,ဆိ. ပါင်ကူးမိုဝ်းဆမ်. လိုင်;သိင်ယှ်, လမ်လုံဆးဗှင်;ခပ်ဂးဂျိပ် ကန်ဝးဆမ်. ဂှမ်လိင်;ယပ်.။

ယမ်းခပ်;ပါင်ကူး

ဝါးလင် မိုဝ်းမာဆမ်;လိ;ဂွမ်;ခေးယပ်.ဆမ်. လုမ်;လူင်သိုဂ်းမာဆမ်;ခပ်တိုဂ်.မီး ငဝ်းငုဆမ်;တိုဝ်း သိုဂ်းပွတ်းတွံ; (တောင်ပိုင်;တိုင်;စပ်ဌာနချုပ်)ငလ; ငဝ်းငုဆမ်;တိုဝ်းသိုဂ်းပွတ်းဆိုင်( မြောက်ပိုင်;တိုင်; စပ်ဌာနချုပ်) သွင်ကန်ဂူလုး။ ငဝ်းငုဆမ်;တိုဝ်းသိုဂ်းတွံ; မီးတီးတးဂုင်;၊ ငဝ်းငုဆမ်;တိုဝ်းသိုဂ်းပွတ်းဆိုင်

သမ်. မီးတီးပင်ကူး။ 1949 ခု၊ ဧပြီလ၊ တင်း မုဂ်.လုမ်းဂီတ်,ဂင်းလောင်းခိုင်းယောင်း KNDO (Kayin National Defence Organization)ခပ်ခပ်ထိုက်,ဂွါ၊ နွေးမိုင်းပိန်သိုင်းပိန်သိုင်းမုးလေး၊ ဝါးခိုင်းသုဂ်.ယုင်းတေ.တေ။ ယွန်း.ကီခ်ရှင်း KNDO ခပ် ယွဲ,မုးတိုင်းတိုင်း လေး၊ တပ်.သိုင်းယောင်း လိုင်းကန်မီးနွေးသိုင်းလုင်ပွင်လိုင်းမာန်းဆန်. လွမ် ဂပ်.သိုပ်,ဂမ်.လွဲ; KNDO မုး။ မာန်းဂုင်သိုင်းယောင်းလုဂ်.ဗိုခ်.လေး၊ မိုင်း 31.1.1949 လုမ်းလုင်ငင်းငုန်းသိုင်းမာန်း ပုင်းခေးလီ.သင်, နွဲ; သိမ်းခိုင်းလားအားသိုင်းယောင်း လိုင်းယူ,နွေးသိုင်းလုင်ပွင်လိုင်းမာန်းဆန်.ပိးပိး။ ဂုန်းသိုင်း လေး၊ ဂုင်သိုင်းယောင်းခပ်သမ်.နွဲ;သုင်,ဂွါ,ခပ်တီးပင်,ကူး။ ဗူးဂွန်းတပ်.လုမ်းသိုင်း မံဆိုင်;(ပင်းမိဂ်.ထီ, လု,)ဂိမ်လွမ်ဂုခ် လေးချိတ်.ခိခ်,(ဗိုလ်မုးချုပ် စောချစ်ခင်)ဆီ. ယွန်း.ပိန်ယောင်းလေး၊ လီးထုဂ်, သုင်,ဂွါ,ခပ်တီးပင်ကူး။

မိုင်းယမ်းဆန်. ကိုင်းလီင်,၊ တုးဂုင်းတုင်းနွေးမိုင်းယောင်းယပ်.။ လုဂ်.တွင်,ကူ(တုင်းကူ,)တေ, ထိုင် ပျူ,ပွဲ, ကန်ပိန်ဝါးလွမ်းသံတောင်း။ လိုင်းဆန်.ဂေး၊ ယောင်းခပ်သိမ်းလီးမုတ်ယပ်.။ ဆင်, ဂိုင်ဝိုင်းမိဂ်.ထီ,လု, ကမ်,တုင်းခပ်နွေးမိုင်းယောင်းဆန်. မိုင်း 19.2.1949 ငင်းသိုင်းလုင် မွင်,မွင်, (ဗူးဂွန်းတိုင်းသိုင်းပွတ်းဆိုင်)လုဂ်.ပင်,ကူးဗိုခ်မိဂ်.ထီ,လု, မုးခပ်.ဗိုခ်ဂုခ်သိုင်း။ မိုင်း 20.2. 1949 သိုင်းယောင်းခပ် လွမ်.တိုင်းမိဂ်.ထီ,လု,။ ဝန်းလီင်ဂုလ်း သိမ်းလီးဝိုင်းသေကမ်,ဂုး သမ်.ပံ၊ လွမ်း တုင်လိပ်း ငင်းသိုင်းလုင် မွင်,မွင်,ကိဂ်, ဂိုင်းမိခ်တိုင်,ခိဂ်, (UBA) သွင်လမ်းဂွန်း,။ ဂုင်သိုင်း KNDO ဂေး.လိုင်းဆေး,သီင်း တင်း လေးကူးဆန်. လွဲ.တို့,သံလုမ်း ဂိုတ်းဂိုင်းမွင်,ပင်,ကူးဝုး ဗူး ဂွန်းတိုင်း တေပွဂ်;မုးလေး၊ နွဲ;ဗူးမီးပုန်းဗွန်းခပ် မုးပွဲ.ဂုပ်.တီးပင်,ဂိုင်းမိခ် ဝုးဆီ။

မိုင်း 21.2.1949 ဂင်ဆွဲ၊ ဂိုင်းမိခ် UBA သွင်လမ်း တိုင်,တင်းသိုင်းယောင်းခပ် ကန်လီးဆင်း ခုင်းသိုင်းလုင်ပွင်လိုင်းမာန်းခပ်ဆန်.သေ လုဂ်.မိဂ်.ထီ,လု, မိခ်မုးလူးပင်ကူး။ ပေးဂိုင်းမိခ်လုင်း ယပ်.ဂေး၊ သိုင်းယောင်းခပ်ဆိတ်;လုင်းမုးသိမ်းပင်,ဂိုင်းမိခ် လေး၊ လွမ်းကပ် ဂုင်ဆုးသိုင်းမာန်း လုင်း မုးပွဲ.ဂုပ်.ဂုန်းလုင်ဆန်.ဂမ်းလီင်။ သမ်.ကပ်ဂုး 9လမ်းတိုင်,သိုင်းယောင်းခပ်တင်းဂုင်ဆုးသိုင်းမာန်း လိုင်းလွမ်းလီးဆန်.သေ ဂွါ,လူးတပ်.ခင် ကန်ခပ်ဝံ. လွမ်သိုင်းယောင်း လေး၊ သိုင်းယောင်းခပ်ဆန်. ဂမ်းသိုင်း။ ဂုန်းသိုင်းပွဲ.ဆုးတပ်.ခင်ခပ်ဆန်. သမ်.ထိုင်,ပိန်သိုင်းလုင်ပွင်လိုင်းမာန်းဆန်,ဂန် လေး၊ ကမ်,လီပ်.ထမ်သင်သေ ပွဲ,ဗုင်ဂုးခပ်;တပ်.ဂွါ,လေး၊ သီင်ဂွင်းကမ်,လီးတိဂ်,သေဂမ်း သိုင်း ယောင်းခပ် သိမ်းကပ်လီးတပ်.ခင်ငါးငါး။ သမ်.ပွဲ,ဂုန်းသိုင်းယောင်းခပ် လိုင်းလုဂ်.ဂူးတီးသုင်မုးခပ်ဝံ. ဆန်.သေ ထုဂ်;ဂွင်းပန်ခပ်ဂမ်းလီင်လေး၊ လင်,ဂုမ်းဂွါ,သိမ်းကပ် လုမ်းငင်းငုန်းတိုင်းသိုင်းပွတ်း ဆိုင်။ ဝန်းဆန်.တမ်းခမ်း သိုင်းယောင်းခပ် သိမ်းလီးပင်,ကူးယပ်.။

ဝံးယာင်းခပ်သိမ်းလံး၊ပင်၊ကူးယပ်။ သိုင်းမာန်းလိုင်းပံးသေ၊ယူ၊ဆွဲလိခ်းလိခ်းပင်၊ကူး  
ဆန်။ တင်းဂူန်းမိုင်းကန်ပိခ်းလှိုင်ခပ်ဆန်။ ဂမ်း၊ဗွင်း၊စွမ်းဂန်သေ ခိုန်းတေ၊သူးယာင်း။ ဂူန်းမိုင်း  
လံးသေ၊တံ၊တံ၊ဂူ၊ဆန်။ မီး 1946 ဂေ၊ ဝုးဆံ။ ဝံးလင်မုး မာန်းခပ်လင်၊ခိုန်းတုးခုခ်းပန် သိုင်း  
လှိုင်ပွင်လိုင်းမာန်း တပ်၊ခင်မံ(3) လင်းသိုင်းလှိုင် လလုခ်း၊တင်၊ (လဖွန်တန်) ပိခ်းဂိမ်လွမ်ဂျာခ်  
သေ လီ၊သင်၊စွဲ၊မန်းတိုင်းသိမ်းကပ်ခိုန်း ပင်၊ကူး။

1949 ဆီး လိုခ်းကေ၊ပေ၊လ် သိုင်းလှိုင်ပွင်လိုင်းမာန်း တပ်၊ခင်မံ(3) လှိုင်၊လုးသိမ်း မုးဇိပ်  
ဆွင်ခိပ်။ ဂိမ်လွမ်ဂျာခ် လလုခ်း၊တင်၊ တိမ်းလိဂ်းယိုခ်းထိုင် ဂှပ်ဆုးသိုင်းယာင်း လေးချိုတ်၊ခိခ်း၊  
တီးပင်၊ကူး ဝုး - ယု၊စွဲ၊ဂူန်းမိုင်းတင်းသိုင်းသွင်ဇိ၊ လံးတုင်းလိုတ်းတုင်းယာင်၊ စွဲ၊မုးဆွင်ခိပ်သေ  
ကုပ်၊ကုင်းငုပ်၊ဇီ၊ဂန် လွင်းဂတ်းယိခ်းမိုင်းဆုး လီယပ်။ ဝုးဆံ။ ဂှပ်ဆုးသိုင်းယာင်းလေးချိုတ်၊ခိခ်း၊  
ဂေ၊ ဖှပ်၊တုင်းဆင်၊လလုခ်း၊တင်၊ဝုးမုးဆန်၊သေ ဂူ၊ကုပ်၊ဂုမ်ဂန်တီးဆွင်ခိပ်။ သိုင်းယာင်းလိုင်း  
ကမ်၊ခွဲ၊ဝါင်းခိုင်းဆန်။ မီး 300 ပံ၊ဂေ၊သမ်၊လတ်းတင်းထိုခ်း၊သေ ဂူ၊ယူ၊လွံဂေ၊(လွံခေ၊)။ လိုခ်း  
ကေ၊ပေ၊လ် လံး 17 ဝန်း ဂင်ဆွဲ၊ သိုင်းလှိုင်ပွင်လိုင်းမာန်း တပ်၊ခင်မံ(3) ခိုန်းခပ်ပမ်းယူ၊ပင်  
ကူး။

**ပံးပလ်၊လု၊**

ထိုင်ဂပ်းကိင်းဂလိတ်းမုး ပင်၊ကူးလင်၊မီးဂှင်းရှိုခ်း။ ကန်လိုင်းသိင်ယွဲ၊ဆန်။ မီး-

- (1) G.E.H.S(Government English High School)ဂှင်းရှိုခ်းလှိုင် ပွင်လိုင်းလန်၊သုင်  
(အထက ၁ မိုင်းလိပ်)။ မိုင်းဂွန်၊ဆန်။ လုင်းဂူန်းဆုးဇိုဂ်၊ လုင်းလင်းဗု၊ ငလး  
လုင်းဂူန်းမီးငိုခ်း မီးလန်၊ဂွလ်း လင်၊လံးခပ်ရှိုခ်း။
- (2) သိင်၊ လုင်းသိပ်၊ဂွန်၊ဝိခ်း၊ ဂှင်းရှိုခ်းယိင်း လန်၊သုင် (အထက ၃ မိုင်းလိပ်)။
- (3) သိင်၊မံ၊ဂိုဂ်၊ ဂှင်းရှိုခ်းယိင်း လန်၊သုင် (အထက ၄ မိုင်းလိပ်)။

ဆွင်းသေသမ်လင်ဆံ။ ဂှင်းရှိုခ်းသိင်၊ကေ(လ်)ပိုတ်။ အစိုးရစက်မှုလက်မှုကျောင်း  
မိုင်းလိပ်)ဂေ၊ လိုင်းသိင်ယွဲ၊ကေ၊။

" ဂပ်းမိုင်းလိပ် ဂှင်းရှိုခ်းလိုင်းသိင်ယွဲ၊မီး-

- (1) လန်၊လွမ်ပံးသိုင်း D.S.A(Defence Services Academy)။ မိုင်း 1.8.1954 ငတ၊  
ပိုတ်၊တီးမိုင်းတီးပွတ်းလဲခ်း ဝိင်းပထူး။ မိုင်း 20.6.1957 လင်၊ခါ၊မုး ပင်၊ကူး။ လုင်၊





မာန်း ဗွမ်လွင်းဂတ်းယီခ်လူဂ်းဂခ်ကျေး။ ယွခ်.မိုဝ်းသတ်းလွမ်(ထီး)ဂွင်းမူးဆခ်. မိခ်းယမ်း တမ်းခမ်း ဝခ်းတူဂ်းခပ်းလွိုဂွးလေး လင်,လပ်းလိုဝ်းဝုး "ဂွင်းမူးလွိုဝခ်းတူဂ်း" (နေဝင်တောင်စေ တီ) ဆီကျေး။ ဂူဂ်းဂုး ပီးဆွင်.တံးပင်,ကျေးဂမ်းဗွင်းဒတ. ဂွင်. "ဂွင်းမူးလွိုဆင်းလေး"(ဂွင်းမူးလွို လင်းဆင်းမွမ်းလေး)ဂွင်း။

ဂွင်းမူးလွိုဆင်းမွမ်းလေးဆီ. ပီးယားခင်းရှိုင်းမုး ဂပ်,မွင်လူ.လိပ်ဂွးလေး ပီးသဂ 450 (AD1088) ဆီး ခုခ်ပူးဂမ်, ကလွင်းသီ,တူ လင်,မုးဂုမ်းမေး ပွဂ်းထီးဆိုင်; ဝုးဆီ။ ဝံးလင်သမ်. လူ. လိပ်ဂွ,ထိုင်;လေး ထိုင်သဂ 1266(AD 1904) ဆီးမုး လင်းဝတ်.ဂွင်းဂေ, ကူးမုးလု, ကွခ်ရှပ် ဆမ်းဆုးလင်းဂွင်. ဒဂ,ဝမ်းတံးလွိုမွင်, ကိဂ်,ပီးဆွင်.တံး ဝမ်းလွိုမွင်,၊ ဝမ်းဗင်းလှိုခ်း၊ ဝမ်း ပင်,ဂုတ်,၊ ဝမ်းလုဂ်းခံ,၊ ဝမ်းခံးကျေး၊ ဝမ်းပု,ရှာဂ်း၊ ဝမ်းထင်ဗင်ကုတ်,၊ ဝမ်းဆွင်လင်.ဗိုဂ်, ၊ ဝမ်းရှိုခ်တင်; ကိဂ်, ပီးဆွင်.တံးပင်,ကျေး ဂူးတီးတီး ဂွမ်းဂခ်မုးဂုမ်းမေးထိုင်;ပွဂ်းဆိုင်;။ 1300 (AD 1938) ဆီး လှိုခ်လုခ်,၊ ယွခ်.ဗူခ်လူင်လူမ်းလိပ်.ယုဂ်းလေး ဂွင်းမူးသမ်.လိပ်ဂွ,ထိုင်;။ ရသေ.လူင်ကူးခခ်,တီ ဝိင်းလှိုဝ်, လင်,မုးမေးထိုင်;ပွဂ်းဆိုင်;။ သဂ 1305 (AD 1943) ဆီး လင်,မုး ကမ်းပခ် လင်းဆခ်,တတသ ဝတ်.ဝမ်း တင်းလင်.ကျေး။

ဂိပ်,လူဂ်း ဂွင်းမူးလွိုဆင်းမွမ်းလေးဆီ. မာန်းခပ်တံမ်းဝုး လင်းမွမ်းလေး( **စောမွန်လ** )လုဂ်. ပူးဂမ်, ပွဂ်းခိုခ်းမုးမိုင်းတံး၊ မိုဝ်းဗိပ်ရှိုမ်းလွိုတီးဆီ.မုးဆခ်. ယွခ်.ဝမ်းတူဂ်းခပ်းလွိုယပ်. လုမ်း ခပ်လံးဂိုတ်းလှိုင်းရှိုမ်းလွိုဆခ်.ခမ်းဆိုင်;သေ လင်,လပ်းလိုဝ်းဝုး လွိုဝခ်းတူဂ်း( **နေဝင်တောင်** )ဆီ ကျေး။ ထိုင်;သမ်. မိုဝ်းလင်းမွမ်းလေးခပ် မုးဗိပ်တီးဆီ.ဆခ်. ယွခ်.လံးဂွ,ယွခ်းဂိခ်ဆမ်. တီးပီး ဆွင်.တံးလေး လင်,လပ်းလိုဝ်းဝုး ၊ ဝံးလင်သမ်. ယိခ်းပိခ်မုး **"ရေဝင်တောင်း"** လေး **"ရေဝင် တောင်"** ဆီကျေးဝုး။ ခပ်တံမ်းဝုး လှိုဝ်.ရှိုပ်ကျေးယု, ငပ်;ပိုခ်.ဂွင်းမူးလွိုဝခ်းတူဂ်း ( **နေဝင်တောင်စေ တီ** ) ဆီ. တိုခ်းပိခ်သိုဂ်းပိုခ်းတံးမိုဝ်းဂွခ်, ဂိပ်,လူဂ်းလွင်းလင်းဆင်းမွမ်းလေးလေး ပိခ်တံးဒတ, ကေ,တင်းမုး ကခ်ဝုးဆခ်. တိုခ်းကမ်,မီးခေးထိုင်ယပ်.။

ဂွင်းမူးလွိုဝခ်းတူဂ်းဆီ. ပိခ်ဂွင်းမူးဂပ်,ရှိုင်း ဂိုဂ်းပိုခ်းတံး။ ပိခ်လင်းထမ်းမမ်းဂိခ်, ဒဆ လွင်းတံးယုမ်,ယမ်ပုတ်.ထသု,သဆု,၊ ဆပ်.ယမ်တုင်းခေးသင်,သွခ်ပုတ်.ထလင်းမုး လိမ်ဂွခ်, ယပ်.လေး ပီးဆွင်.တံးဂိုင်း,လိဝ်.ဂုးခခ်ယွ,ဆမ်သေ ရှပ်.သပြွ.ပုးဂုမ်းထိုင်;လိလိကျေး။

**ဆုရီမွင်းလူင်ဂပ်,ရှိုင်း**

အုရိမ္မင်းလှိုင်ပင်၊ကူးအိ. ပီခ်ခ်မ်၊ပအီ၊ Gillete & Johnson Co., နှိတ်းကွက်၊ဆွဲးလုပ်းတု၊ ပုခ်းတု၊မံ၊တွင်း ခုခ်းဂျေ၊ခမ်းကိင်းဂလိတ်း တူခ်းထီး(5)လဝ်းလွတ်. (King George The Fifth) ဆခ်းဂျေ၊ကုပ်.မိုင်းလိး(25)ပီးဆခ်. လုဂ်းဆိုင်းဂေ၊း။

ဆင်၊ရှိုပ်တေသိုပ်.လိး အုရိမ္မင်းလှိုင်လုဂ်းအိ. သထေးလှိုင်ဝိုင်းလှိုင်၊ ဂူခ်းလောင်းကု၊မေးအီး ယခ်း လိုပ်းမိတ်းသထိုပ်း ပု၊ဒသ၊လ် (Mr. Purcell) တင်းဗုဂ်းတိုင်လတ်းလှိုင်ပင်၊ကူး မိတ်းသ ထိုပ်း ကသိမ်း (Mr.Azim) ခု၊ခတ်းလွှဲဂပ်းသိုပ်၊ဗိ၊ဗိ၊သေ လင်၊လိးမုးဂေ၊း။

အုရိမ္မင်းလှိုင်လုဂ်းအိ. ခိုင်းလောင်းမခ်း ဆဂ်းမွဂ်းသမ်တေခ်၊ 1935 အီး၊ ခမ်၊ပအီ၊ဗိ၊ဂေ၊ သင်း Clark & Craig Co., တုဂ်းမုးနှိတ်းပခ် ခိုင်၊ရှင်းအုရိ၊ သုင် 75 ထတ်း။ တင်းမူတ်း သိုင်းဂိုခ်း 17000 ရူပီး။ မိတ်းသထိုပ်း ပု၊ဒသ၊လ် လု၊ပခ် 11000 ၊ မိပ်၊အီ၊သေပ၊ခပ်သမ်.သို့၊ 6000။ ပခ်လှိုင်းသိုင်ရှင်း အုရိ၊အိ.ဝုး "ပု၊ဒသ၊လ်တု၊ဂိုပ်၊" (Purcell Tower)အိဂေ၊း။ ဂုးပီခ် အုရိမ္မင်းလှိုင်ဆွဲးမိုင်းမခ်းအိ. အုရိမ္မင်းလှိုင်ပင်၊ကူး ဂပ်၊ရှိုပ်လှိုင်ပိုခ်းယပ်.။

**လောင်းရှိုပ်း ငလး၊ သီခ်းဂူခ်း**

ပင်ကူး ပီခ်လိခ်မိုင်းတီးသေတု၊ ယွခ်.လဝ်းဗုဂ်းတီးမိုပ်းဂွခ်၊ ကမ်၊ရှိုပ်းဂူခ်းမီးပုခ်းဗွခ်း ခပ် မုးပဂ်းယူ၊ငမ်းဂွခ်းဝိ.ငလး၊ ဝါးလင် AD 1850 အီး ဂျေ၊ခမ်းမခ်း ငတ၊ရှိုပ်းဂူခ်းခပ် မုးထင်ယူ၊ ဝိ.၊ မခ်းဂေ၊းလင်၊ဆမ်မုးလွံးလွံး။ ဝါးလင်ကိင်းဂလိတ်းခပ်သင်းဝိုင်းမွံ့၊ယပ်. ဂလး၊ ငခ၊ ဂေ၊ရခး ငလး၊ မူ၊သလိမ်၊ခပ် လင်၊ဆမ်မုးဂေ၊း။

1901 အီး၊ သီခ်းဂူခ်းပင်ကူးမီး 1259 ဂေ၊.ဂွလ်း။ 1921 အီး၊ သမ်.မီး 16558 ဂေ၊။ ထိုင် 1978 အီးမုး သီခ်းဂူခ်းမီးမုး 105305 ဂေ၊။ ဆွဲးအိ. မခ်းမီး 90523 ဂေ၊၊ တီး 9838 ဂေ၊၊ ခင် 300 ဂေ၊၊ ချိုင်း 600 ဂေ၊၊ ရခိုင်၊ 342 ဂေ၊၊ မွခ်း 122 ဂေ၊။ ဆွဂ်းအိ. ပီခ်သီခ်းဂူခ်းဂလး၊ ငခ၊ ငလး၊ မူ၊သလိမ်၊ခပ်ယပ်.။

ဆွဲးလိခ်လိခ်ပင်၊ကူးမိုပ်းလိပ်အိ. မီးမူ၊ဝါခ်းဂူခ်း 140 လှိုင်။ မိုပ်း 1990 အီးဆခ်. ဝါခ်း တီးယင်းတိုဂ်.မီး 46 ဝါခ်းဂွခ်၊။ မိုပ်းလိပ်၊ငတ. ဝါခ်းတီးလွခ်.လွခ်. မီး 20 ပံ၊ဂွလ်းယပ်.။ ယွခ်.မခ်းခပ်မုးယူ၊လေးလွမ်းတီး ဆမ်မုးယွဲးယွဲးငလး၊ တီးယိခ်းဂေ၊းဆမ်မုးတိုဂ်းတိုဂ်း၊ လုဂ်း ကွခ်၊တီးဂမ်းဗွင်၊ ပေးကမ်၊ရှိုပ်းတီး၊ ကမ်၊မေ၊လတ်းဂွမ်းတီးယပ်.။ မိုပ်း 2009 အီး၊ သီခ်း တီးပင်၊ကူးမီး 17761 ဂေ၊.(သီခ်းလှိုင်ပွင်လိုင်း)ဝုးအိ။ တီတေ.မခ်း သီခ်းပီးဆွင်.တီးပင်၊ကူး ဆမ်လှိုင်သီခ်းကခ်းငခမုးအိ။ ယွခ်.တီးရှပ်းလဝ်းဂပ်၊ ကမ်၊တွခ်.ဂိပ်းသီခ်းတီးမုးသေပွဂ်း

လေး ပိုင်းဝန်း၊ မီးဂျေးရှင်ဂျေး၊ ဂျေးလီးဝန်း၊ မီးဂျေးဆန်း.ယပ်။ မိုင်းပီး 2101 ဆီး၊ ဂိပ်,လူလုံးဂါခ်လှိုက်၊ တင်းလေး၊ လင်,လီဂူ.လွင်ဆွေးဝါခ်းတီးပင်,ကူးဂမ်းဗွင်း။ မင်ရှိုခ်း ပိပ်.သမ်.ပိခ်တီးတင်းရှိုခ်း သေတု၊ ဝှပ်းဆွေးမံ၊ဖှင်ခပ်သမ်.ဒေဝိ. ပိခ်မခ်းမူတ်းလေး၊ ကမ်,လီးခပ်;ပုခ်းသိခ်းတီး။ ပခ် ဂျုလိုင်.ဆိ မီးဆွေးတီးဝိ.တင်းဆမ်။ သင်ဝု၊ ဗူးမီးပုခ်းဗွင်းတီး ကမ်,ဝိ.ပိခ်ဂါခ်လမ်,လွင်းသေ ဂျုလီးဂေးလိတ်;မခ်းလိုင် သိခ်းဂူခ်းတီး တေဂေ,ယွမ်းသေကမ်,ဂျေး သုခ်,လီးသုခ်,ပိခ်တီး တိုခ်းတေယူပ်;လွင်းကေ,မင်,ဂျု,တိတ်းတိတ်း ကမ်,ရှင်။

ဝိင်းပင်,ကူးဆိ. လုဂ်. 1896 ဆီး၊ ကိင်းဂလိတ်;ခပ် တေ,ဂေ,သင်းမုးလေး၊ မိုင်းလိပ် မီး 115 ပီးမိုင်းယပ်။ မိုင်းပင်,ပံ၊ပီးပုခ်.မုးဆန်း. ဂူခ်းဆုးဗိုဂ်,ခပ် ပေးလခ်ဝိ.ရှင်ပိုင်ဆုးလိခ်လေး ဝိင်းခိုတ်းဂပ်;၊ ခိုင်ပွင်တမ်းဝင်းရှိုတ်းသင်းဝိ. သိခ်းတင်း၊ ချင်,ဝါခ်းချင်,ဝိင်း၊ လွင်းလိခ်လွင်း ရှိုခ်း၊ သုခ်မွဂ်,သုခ်မံ.လွှ ဂူးသမ်.ဂူးပိုင် ခိမ်.ခိမ်.လိပ်;လိပ်; မီးလွင်းမီးပိုင်ဝိ.မူတ်းယပ်။ ဂူခ်းမိုင်း လိပ်ဆိ. ယု,ဝုးတေရှိုတ်းရှိုတ်းလီ ခိုခ်းယွှ,မွှ,သင်တိုဝ်းလိပ်မုးဂွခ်, ဝှလုံးရှိုတ်းဂုမ်းထိင်းမိုခ်ပိုင်ဂပ်, ယင်းကမ်,ပိခ်လီးလေး၊ လီယွင်းယေးလွင်းဂတ်.တင်းခိခ်,ဂူခ်းမိုင်းဂွခ်, လောင်းကိင်းဂလိတ်;ခပ် တေ.တေ။

လုဂ်. 1886 ဆီး၊ တေ,ထိုင် 1908 ဆီး၊ ဂျေးဆိုင်,မေ, (Col.H.O.May)ယူ,ပင်ကူး ထမ်းဂါခ် ရှိုင် 22 ပီး။ ရှိုတ်းဝါခ်းတီးရှပ်ပင်, ပိခ်ဝိင်းမွှ,ရှင်လီခိုခ်းယွှ,မုးဆိ ရှပ်ဆုးသိုဂ်း လောင်းကိင်းဂလိတ်; ဂျေးဆိုင်,မေ, လီးခတ်းလွှသွှ,ရှိုတ်းမုးဆမ်ဆမ်လေး၊ လိုဝ်;မခ်းလင်းဆိ. ဂူခ်းပင်ကူး ကမ်,လီလွင် လိုမ်း။

ဗိုခ်ကိင်-

- (1) အုန်းဘောင်သီပေါရာဇဝင်ချုပ်(အုန်းဘောင်သီပေါမြို့ရာဇဝင်) -  
ဟော်မိုင်းအမတ်ကြီးမောင်အေး
- (2) မှန်နန်းရာဇဝင်
- (3) မဟာသောဘိတာရာမကျောင်းတိုက်ကျောက်စာ
- (4) နေဝင်တောင်စေတီကျောက်စာ

- (5) မေမြို့ သို့မဟုတ် ပြင်ဦးလွင် - ပြင်ဦးလွင်သခင်ချစ်
- (6) မေမြို့သောင်းကျန်းသူလက်သို့ကျဆုံးခြင်း - အောင်ချစ်
- (7) ဝန်းသိုဇော်ဘွားကြီး(ဗမာ့ရှေ့ပြေးတော်လှန်ရေးသမားကြီး) - ဦးစိုးမောင်(မြန်မာ့အလင်း)
- (8) ပိုဆန်းဝင်းမူးဝတ်၊ ဂူ၊ မူလွံး - နိုင်းသိန်
- (9) MayMyo Town Committee Hand Book
- (10) Burma Gazetteer Mandalay District, *Volume A. 1928.*
- (11) An English Girl's Impression of Burma by *Beth Ellis.*
- (12) The Journey Outward by *Maurice Collis.*

လီးကေးမွင်,(ရှင်ပင်,)

လှိုင်တီးကပ်မူး-

သံပိန် No. 29 | October 2011 | ဆုလိပ်; 38 ထိုင် 59။